

הסתבכויות ובעיות בדרך לגאולה

[פרשת בשלח שנת תשס"ז – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי.
הבהרה: בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

"ויהי בשלח פרעה את העם, ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא". (שמות יג, יז)
כל התירוצים אשר רש"י ואחרים מתרצים אינם נוחים כי בכל זאת נוצרו בעיות אמוניות קשות.
אילו באנו הישר לארץ ישראל, מסע דרך של 11 יום בלבד, היינו ניצולים מעשרה נסיונות, ומחטאי עגל
ומרגלים! הכשלון הגדול שכל בני הדור ההוא מתו במדבר, לא היה קורה אילו הגענו לא"י מיד.
גם היינו נוצחים את אויבינו ע"י כח ההפתעה שהיינו מפתיעים אותם מיד בצאתנו ממצרים.

לא די בזה, אלא ה' גם גרם לכך שהמצריים ירדפו אחריהם. כאשר פקד על משה לשוב לכיוון מערב
"וישובו ויחנו לפני פי החירות" (יד, ט) תהו המצרים על ששלחו את ישראל והסיקו מסקנה: "נבוכים הם
בארץ, סגר עליהם המדבר". "וייהפך לבב פרעה ועבדיו וכו' ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את
ישראל מעבדנו?". התארגנו חיש כל חיל פרעה, 600 רכב בחור [המיומנים ביותר] וכל רכב מצרים,
ורדפו אחרי בני ישראל. וכאילו לא היה זה מספיק, משום מה בקש ה' שיקחו בני ישראל מהמצריים
כלי כסף וכלי זהב ושמלות, כביכול בהשאלה, ולקחת כל אלו עמהם על מנת לא להחזיר? הרי עצם
ההרגשה של ניצול וקיפוח הרגיזה את המצריים והתסיסה מדת נקמנות לרדוף את בני ישראל
ולהכותם שוק על ירך. ושנית, הרי פרעה שלח אתם סוכנים סמויים ("איסטורין", רש"י לפסוק ה', "שחקנים" בלועזית)
והם ראו שלמרות בקשתם לצאת רק לשלשה ימים, אין היהודים מתכוונים כלל לחזור מצרימה.
"וחמתו בערה בו" על המרמה וההטעאה המכוונת. **ובכן נשאל**, משום מה הוסיף ה' שמן למדורה
להצית חמתם של פרעה ומצרים ולהביא בני ישראל למצוקה קשה זו?

במרירות נפשם התלוננו בני ישראל למשה: "המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר?" (יד,
יא). לפי הירושלמי (תענית פ"ב ה"ה) נתחלקו אז ישראל על הים לארבע כיתות. אחת מהן האומרת "נחזור
למצרים". וקבוצה אחרת, מתוסכלת, אמרה "ניפול לים" כלומר נתאבד. והרי אם הקב"ה היה מעוניין
לגאול אותנו, יעשה זאת בצורה פשוטה וישרה, ללא סיבוכים ובלי להקשות עלינו! והרי הוא כל יכול,
ואין לו שום מניעה מלהציל בשלימות וללא עיכובים.

המענה לכל השאלות הנ"ל הוא, שהקב"ה מעוניין לרומם אותנו, להרים אותנו על נס, לבחון אותנו
כיצד נגיב למצבים מביכים. הוא בודק: האם כאשר התכנית אינה מתקדמת לפי מה שנראה לנו טוב
וישר – שמא נרים ידיים ונתייאש? האם נסיק מסקנה שה' אינו מקיים את הבטחתו?
לכן בסוף כל לילה, ככל שמתקרבים יותר לבוא היום, נהיה חושך מחריד. כן ככל שהישועה מתקרבת,
נהיה המצב מדכא ומתסכל. והכל כדי לבדוק אם באמת אנו מאמינים בני מאמינים בהבטחות-ה'.

יש הרבה הנושרים לאורך כל מסע ההיסטורי שלנו.
בהיותנו במצרים, גם אחרי עבור שמונה מכות למצריים, היו "יהודים" כאלו שסרבו לצאת בדרך
לארץ ישראל. הם אותם שמתו במכת חושך (רש"י, שמות י, כב). גם בהיותנו במדבר, היו ש"נשברו" מפני
אימה ופחד, פן תהיה לנו תבוסה נוראה במלחמה בכיבוש א"י. ולכן אמרו "נתנה ראש ונשובה
מצרימה" (במדבר יד, ז). ולכן למרות שה' הבטיח להביא את הדור ההוא לארץ המובטחת ("והבאתי אתכם אל
הארץ", שמות ו, ח) קפחו את זכותם. רק בני הנוער עד גיל עשרים, ועוד כמה זקנים, הם שהגיעו ארצה. כי
המכחיש דבר ה' על הגאולה מקפח בכך את זכותו. כי הבטחתו של הקב"ה היא בתנאי שהאדם לא
יקלקל מצדו.

לדוגמא: אם ה' גזר על אדם שיחיה 80 שנה, אבל אם הוא בסכלותו משחק משחקים מסוכנים, (כמו צניחה חפשית בלי פתיחת המצנח עד לרגע אחרון, וכיו"ב) ביכולתו של האדם למנוע ולקלקל גזירתו של הקב"ה. ולכן אמר יהושפט המלך "האמינו בה' אלוקיכם ותאמנו, האמינו בנביאיו והצליחו" (דה"ב כ, כ). כלומר ע"י התחזקותכם באמונה, תאפשרו לה' לעשותכם אמונים, איתנים ויציבים. לכן בכוונה תחילה הגביה הקב"ה את רף הנסיון, הקשה עלינו מאד המשך דרכנו, דוקא כדי לזכך אותנו, לטהר את שאיפותינו, בכח ההתגברות היהודית האופיינית של "נתאמץ ונתגבר!"

לפני שירת הים כתוב "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים... וייראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (שמות יד, ל-לא). מה פירוש לראות את מצרים מת? אלא שהיו יהודים שפקפקו, שמה כמו שאנו יוצאים מצד זה של הים, יוצאים המצריים אף הם מהצד הנגדי? עשה ה' נס והים פלט לשפת הים את גופותיהם של המצריים. כך הביא רש"י מחז"ל.

אם כך, תמוה מה שכתוב "ויאמינו". כאשר רואים עובדות מול העיניים, אין זאת "אמונה" אלא בירור בפועל! אלא ודאי "אמונה" זו המוזכרת פה איננה ענין לקריעת ים סוף, אלא האמינו בזאת שעוד יגיעו לארץ הקודש, עוד יכבשו אותה ויצליחו בה. זאת אומרת, הבינו כי במה שיצאו ממצרים, וגם ה' הרג את רודפיהם, ודאי הקב"ה ישלים את המשימה בה התחיל ויביא אותם אל המנוחה ואל הנחלה, כמו שהבטיח בתחילה "ווארד להצילו מיד מצרים, ולהעלותו מן הארץ ההיא, אל ארץ טובה ורחבה, אל ארץ זבת חלב ודבש, אל מקום הכנעני" ... (שמות ג, ח).

זאת אומרת, כאשר **אנו בדורנו** רואים שהקב"ה ביצע כבר מקצת מהבטחותיו, צריכים אנו להתחזק ולדעת כי ודאי יקיים גם שאר הבטחותיו. ולמרות שאנו רואים נסיגות, מכשולות וקלקולים בדרך שצפינו לה, אין לנו להתיאש. הרי אנו עדיין במצב מבחן, עדיין מנסה ה' אותנו אם לבנו שלם עמו, או לא. נשאב אמונה ממה שאירע לנו עד כה.

בפסוק הנ"ל יש כפילות מוזרה. "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". הא כיצד אפשר להזכיר שניהם יחד בנשימה אחת? כאשר שמחו בני ישראל בשמחת בית השואבה, היו משוררים "לְיָהּ וְלַיְהוָה מִזְבַּח" (סוכה מה). – ושאלו שם בגמרא (מה:): הייתכן? והרי כל המשתף שם-שמים ודבר אחר, נעקר מן העולם, שנאמר "בלתי לה' לבדו". וענו ע"י שינוי גירסא, ששרו "לְיָהּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים (שהוא אלוקינו), ולמזבח אנו משבחים" (על פעולת כפרתנו). כן כאן בפסוקנו, כיצד אפשר לכלול במסגרת אחת האמונה גם בה' וגם במשה? ומדוע חז"ל לא הקשו שם בסוגיא מהפסוק הזה?

אלא ודאי הם ראו דברי תרגום אונקלוס כאן המוסיף מלה של פרשנות. **האמינו בנבואת משה**. כלומר לא האמינו בכוחותיו האישיים של משה, אלא במה שהקב"ה שם הודעת העתיד בפיו. האמינו בה' ובמה שהודיע לנו בנבואה. לכן הם בודאי נושא אחד.

וכן עלינו להקיש לענין גאולתנו הנוכחית. והרי כל הנביאים דברו על גאולה זו. עיין ספר "משמיע ישועה" של מהר"י אברבנאל. (בכרך "נביאים אחרונים וכתובים", עמ' תכח-תל). כמו שאבות אבותינו נשתבחו שהאמינו בה' וב[נבואת] משה עבדו, כן עלינו להאמין בנבואת כל 48 נביאינו אשר בְּשׂוֹרָה היתה בפייהם על גאולתנו זאת. כל מאורעות ההיסטוריה מובילים להצלחה הסופית של ישראל בארצו. ואין בעולם דבר יותר בטוח ממנה. ואם משך מאה שנה אנו רואים נסים ונפלאות, (כמו הצלחתנו נגד גזירת ה"נייר הלבן" של האנגלים, ונגד שבע מדינות ערב במלחמת הקוממיות, ומלחמת ששת הימים וכו', וכן נגד רשעות ועוינות עולם המערב במלחמתנו נגד הטרור) בזאת ידענו כי יש להקב"ה תכנית, והוא פועל על פיה. נקח לנו למורה דרך את רבנו אברהם קוק, שכתב עוד בשנת 1913 – "שהרי הננו רואים יד ה' נטויה לטובה לצמיחת קרן ישועה לישראל בארצנו הקדושה, ואין שום ספק דלא עביד קוב"ה ניסא לשקרא" [ה' לא עשה נסים לשוא] (אגרות, ח"ב דף קסא). הרי גם משה רבנו נָפָא על גאולתנו הנוכחית (עיין לשון רמב"ם, הלי' מלכים, פי"א סוף ה"א). יש לנו לקיים "ויאמינו בה' וּבְ[נבואת] משה עבדו".

יש הרבה משומרי המצוות, דתיים או חרדים, שאינם מאמינים כראוי בישועה זו. חז"ל (שבת לא.) הזכירו שהאדם נתבע "צפית לישועה?" והסביר חידושי הר"ן (על המסכת) – "בְּיַמֶּיךָ". זאת אומרת, בכל יום ויום צריך האדם להיות במצב של מתח נפשי של ציפייה, שמא מאורע ציבורי פלוני או אלמוני הוא שיפתח וישלים הופעת הגאולה הנכספת? תמיד תהיה זאת מחשבתו של אדם אודות כל מה ששומע ב"חדשות" הפוליטיות או הציבוריות. וגם למעשים שהם שליליים, יצפה לכח הריאקציה שיופיע בהשגחה עליונה. "התיצבו וראו את ישועת ה'!". אבל לעומתו יש כאלו שכאשר רוצים להביע מושג שאיזה דבר מסויים יתקיים רק אחרי זמן רב, הם מתבטאים "המשיח יבוא קודם". אין לך הוכחה לחוסר אמונה כמו הביטוי האומלל הזה!. והרי יש לחכות לו "בכל יום שיבוא"! יתרה מזאת, כותב הרב כי מתוך בטחון עז זה ידענו שהישועות שיגיעו אלינו יהיו נפלאות, עצומות ורבות יותר מצרותינו הנוכחיות (אגרות הראי"ה, ח"א עמ' פז).

במלים אחרות, בני ישראל בזמנם האמינו במה שה' הבטיח להביא כלל ישראל לארץ הקודש. אמונה זו היתה דוקא מתוך אותה מקצת גאולה שנתקיימה כבר לעיניהם. כן גם אנו במצבנו הנוכחי המביך, ממשלה כושלת, / חוסר מעש מצד הגורמים הביטחוניים, / אטימות לב בחוגים רבים שבאוכלוסיותנו, / ניכור מאנשי התקשורת, / כל אלו לא ישעו עינינו (עיין ישעיה ו, 1) ולבנו מלהאמין שהקב"ה פועל כל הזמן, דוחף ומביא לידי קיום הבטחת הנביאים. עוד נראה בעינינו יישום ההבטחה הרשומה ברמב"ם. (הלי' מלכים, פרק יב, הלכה ה, עיי"ש)

"ויאמינו בה' ובמשה עבדו".